

УДК 340.132.6

*Дмитро Олександрович Беззубов,
провідний науковий співробітник відділу
проблем державного управління та адміністративного права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор,
академік Національної академії наук вищої освіти України
ORCID: 0000-0001-7183-5206*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. У сучасних умовах воєнного стану та повномасштабного вторгнення однією з ключових проблем держави є забезпечення національної безпеки. Така діяльність органів виконавчої влади має багато аспектів та напрямів і регулюється всіма галузями права. Однією з основних є проблема правозастосування при забезпеченні національної безпеки.

Одна з центральних проблем правозастосування в забезпеченні національної безпеки – ефективність. Вона стосується усіх сфер, видів, форм, методів, організації діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення національної безпеки. Як підвищити рівень безпеки та ефективність органів виконавчої влади – системна проблема. Ця проблема є складовою досліджень як класичної науки адміністративного права та теорії управління, так і філософії та теорії національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теорії адміністративного права та проблемами ефективності управління займаються такі вчені, як: В. Авер'янов, О. Андрійко, О. Бандурка, Н. Бортник, Б. Гаврилишин, М. Козюбра, В. Князєв, В. Колпаков, З. Кісіль, А. Кубасенко, В. Луговий, В. Ліпкан, С. Петков, В. Ортинський, Ю. Сурмін, Ю. Шемшученко, В. Цветков та ін.

Мета статті. Сформулювати шляхи удосконалення ефективності правозастосування у сфері національної безпеки.

Методи дослідження. У цій статті використані методи дослідження, що враховують специфіку категорії національної безпеки як елементу адміністративного права. Такими є методи: структурно-функціонального аналізу, який дав змогу проаналізувати наукові надбання у сфері національної безпеки та стан законодавчого забезпечення; аналізу і синтезу уможливили сформулювати кінцеві пропозиції щодо удосконалення процесу правозастосування у сфері національної безпеки; моделювання дав змогу зробити прогнози подальшого стану досліджень цієї проблеми.

Основні результати дослідження. Фактично весь спектр проблем функціонування системи національної безпеки тією чи іншою мірою є частиною цієї проблеми. Юристи-управлінці вивчають нормативно-правову основу управлінської діяльності та правозастосування у сфері національної безпеки, а також весь спектр питань, що тісно пов'язані з проблемою її ефективності.

Один із фундаторів адміністративного права В. Авер'янов зазначав, що від ефективності правозастосування в державному управлінні залежить якість державного апарату та діяльності всіх органів виконавчої влади [1].

У теорії держави і права правозастосування передбачає наявність законодавчої та організаційної складової [2].

Відомий американський учений у галузі менеджменту Р. Кройс зазначає, що криза, з якою стикаються багато держав, є не кризою економіки, бізнесу або профспілок, а кризою управління, що є наслідком неефективної діяльності урядів і їхніх структур. Попри очевидність і актуальність проблеми ефективності управління, вона не набула адекватного відображення в науковій літературі. Це, ймовірно, пов'язано з тим, що, з одного боку, проблема є складною та багатогранною, а з іншого – складним є процес визначення критеріїв для оцінки поведінки людей у сфері управління [3].

Досягнення високої ефективності на основі глибокого засвоєння теорії та врахування практичного досвіду управління завжди було важливим соціальним запитом. Суспільна свідомість

пов'язує це з власним ставленням до соціально-політичного устрою та управлінських державних структур. Це ставлення стає особливо гострим у періоди переходу, коли ціна помилкових і неефективних рішень різко зростає.

У доктрині розподілу влад одна з основних цілей полягає в досягненні більшої ефективності функціонування державного механізму та кожної гілки влади зокрема. Розподіл і спеціалізація праці завжди забезпечують ефективність. Це оптимально проявилось у сфері виконавчої влади, де ієрархія, поєднана з децентралізацією управління, принесла суспільству значний економічний і соціальний ефект. Критерій ефективності у соціальній практиці є настільки важливим, що проблему та наслідки управлінських рішень, зокрема тих, що мають нормативний характер у сфері державного управління, неможливо недооцінювати.

Цілком очевидно, що соціально-економічний розвиток можливий лише за умови зростаючого використання управлінських ресурсів, оскільки без цього не можна реалізувати потенціал нового суспільства. Підвищення якості та ефективності будь-якої соціальної діяльності людини залежить від покращення ефективності та рівня управління. Тому значне підвищення якості та результативності управлінської діяльності, а також функціональної ефективності роботи державного апарату стало важливим політичним, економічним і організаційним завданням сучасного етапу.

В Україні активно працюють над створенням нового апарату державного управління та підвищенням ефективності його діяльності. Цей процес має бути планомірним, цілеспрямованим і конкретним. При цьому важливішою за організаційну перебудову існуючого управлінського апарату є покращення якості та ефективності повсякденної управлінської роботи, що передусім передбачає чітке визначення нових завдань і методів їх виконання, а також підвищення культури праці, організованості та дисципліни.

«Системність», «ефективність», «організованість», «якість», «обачність» – це категорії сучасної системи національної безпеки, які є частиною організаційної діяльності органів виконавчої влади у сфері національної безпеки. Багато з цих термінів мають наукове визначення та однозначно використовуються в повсякденній управлінській практиці. Щодо терміна «ефективність», то досі не існує чіткого наукового тлумачення цієї категорії управління [4].

Ефективність – це результат, що є наслідком певних причин, сил або дій. Тому найпоширеніше розуміння терміна «ефективність» пов'язане з діями, які приводять до бажаних результатів, тобто ефективний – це дієвий. Зазвичай ефективність визначають як відповідність результату поставленій меті.

Суто економічна ефективність може не тільки збігатися, а й суперечити ефективності, що визначається загальним соціальним призначенням управління в різних сферах суспільного життя. Наприклад, економічний і соціальний аспекти ефективності управління в культурній сфері не завжди збіжні, і тому сьогодні спостерігається орієнтація мистецтва та літератури на елітарну (заможну) частину населення, а для решти – пропонується низькопробна, так звана масова культура [5].

Окрім того, у літературі та практиці управління часто ототожнюють ефективність і продуктивність управлінської діяльності, а також ефективність праці в управлінській сфері та ефективність системи управління, хоча ці категорії насправді мають суттєві відмінності.

В управлінській літературі, окрім «економічної ефективності», використовується також поняття «цільова ефективність». Вона досягається не тільки завдяки діловим якостям людей, а й передусім через правильно визначену мету та науково обґрунтовані методи її досягнення.

У системі національної безпеки також має право на існування категорія «соціальна ефективність».

Оскільки суспільна праця, включаючи управлінську, має соціальні аспекти, соціальна ефективність, як і економічна, є самостійною категорією і виступає частковим критерієм ефективності суспільної праці. Це очевидно, але складність полягає в правильному розкритті сутності соціальної ефективності.

У системі національної безпеки з позицій адміністративного права виділено категорію «організаційна ефективність». Модель «ефективності» визначає оптимальні взаємозв'язки між елементами системи, які забезпечують її найбільшу результативність у досягненні поставленої мети. Згідно з американськими дослідниками ефективність – це все, що працює, або те, чим займається

організація. Організація – це соціальне утворення, створене людьми, внутрішня логіка і мета якого потребують більшої ефективності, ніж та, що притаманна звичайним утворенням.

У підсумку ефективність, як вважають американські дослідники, – основна мета діяльності адміністративної організації, це все те, що вона робить, чим займається.

Багато спеціалізованої літератури, що розглядає проблему управлінської ефективності, ґрунтується здебільшого на особистому досвіді або характеристиках особистих якостей «добрих» менеджерів, на тому, що вони роблять для досягнення ефективності, та які результати їх діяльності.

Ефективності треба, як вважають спеціалісти менеджменту, вчитись. Це – практика, практичні звички, навички, які потрібно виробити, набути постійною і копіткою працею.

У своїй праці Паоло Дукер виділяє п'ять навичок, необхідних для досягнення ефективності: 1) ефективні керівники повинні вміти організовувати свій час, починаючи з постановки завдань та планування часу; 2) вони зосереджують увагу на тому, що можуть зробити для найбільшого впливу на діяльність і результати організації, в якій працюють; 3) вони опираються на сильні якості своїх колег і підлеглих, орієнтуючись на те, що людина здатна зробити, а не на вимоги конкретної роботи; 4) вони конкретизують свої зусилля на кількох ключових напрямках роботи, де можна досягти високих результатів; для них справи головні – в першу чергу; 5) урешті-решт, вони приймають ефективні рішення [6].

Шлях до успіху керівників полягає в тому, що психологи визначають як потребу досягти результату, бажанні робити краще й ефективніше, ніж це було раніше. Ця думка зазвичай не викликає серйозних заперечень. Досягнення високої ефективності в управлінні справді значною мірою залежить від особистих та професійних рис керівника.

Однак ефективність управлінської діяльності залежить не лише від особистих якостей менеджера, а й від соціального середовища: наукової організації всіх сфер суспільного життя, раціонального та економічного використання природних, матеріальних, людських і організаційних ресурсів, національної єдності та політичної стабільності.

Отже, аналіз сучасних поглядів на проблему ефективності управління в розвинених країнах дає змогу зробити висновок, що в основі результативності капіталістичної системи управління лежить ключовий критерій – економічний: «ефективність визначається показником прибутку», що визначає принципи, форми і методи оптимізації капіталістичної управлінської діяльності. Враховуючи це, варто зазначити певне концептуальне та методичне різноманіття наявних підходів до проблеми ефективності управління, проте їх об'єднує прагнення підвищити життєздатність капіталізму та його управлінської системи.

Співвідношення між одержаними результатами і затратами живої і системної праці на їх досягнення відображає ефективність управлінської праці. Ця науково-практична управлінська категорія тісно пов'язана з виробничо-економічною категорією – «продуктивність праці». Ці дві категорії характеризують можливості людини в досягненні певних результатів праці, що залежить від її фізичних сил, духовних здібностей, інтелекту й умов виробництва. Однак, якщо «ефективність» як науково-практична управлінська категорія часто використовується як загальний соціально-економічний і соціально-політичний показник кінцевих результатів, то «продуктивність» здебільшого має виробничо-економічне навантаження, тобто проявляється при матеріально-речовому перетворенні природних ресурсів на виготовлення різних продуктів, що призначені для особистого й суспільного вживання – це категорія щоденного господарського буття.

Крім того, продуктивність праці вимірюється кількістю виробленої продукції за одиницю робочого часу (година, зміна, тиждень, місяць, рік) або кількістю робочого часу, затраченого на одиницю продукції. У сфері управління продуктивність праці вираховується обсягом виконаних робіт і затратами живої праці. Але управлінська (розумова за своїм характером) праця в усіх її проявах майже не підлягає такому чіткому операційному контролю на відміну від фізичної праці, де послідовність операцій точно програмується і контролюється. Відомо, що високої продуктивності праці можна досягти і при економічній системі, а ефективна діяльність потребує певного ступеня свободи волі учасників управлінського процесу. Це – одна з важливих об'єктивних умов досягнення високої ефективності різних видів соціальної діяльності [7].

Діяльність органів виконавчої влади, по суті, є управлінською, що передбачає застосування норм права з метою впорядкування суспільних відносин окремих сфер життя [8].

Отже, праця у сфері державного управління характеризується такою категорією, як «ефективність». Вона має соціально-економічний зміст і забезпечує як техніко-економічні, так і асоціальні показники, які не піддаються точному кількісному виміру. Співвідношення цих результатів і затрат живої й предметної праці на їх досягнення відображає ефективність управлінської праці. І ключовий висновок: управлінська праця за своєю сутністю та соціальним призначенням має бути ефективною, тобто остаточний підсумок її у будь-якій сфері людської діяльності має відповідати соціальній меті суспільства.

Для якісної характеристики управлінської діяльності, певно, доцільно ввести поняття загальної і часткової ефективності управлінської праці залежно від місця і рівня обліку його результативності. Часткова ефективність проявляється в результатах праці на конкретних робочих місцях управлінського персоналу, а загальна – характеризує ступінь поліпшення сукупних показників управлінської діяльності. Але чіткого розмежування робіт, пов'язаних з виконанням функцій управління (їх змістової характеристики), у системі управління немає – їх виконує фактично весь управлінський персонал, що значно ускладнює проблему виміру загального й часткового ефекту управління. Тому можливим є визначення загального ефекту від виконання функцій управління і виявлення часткового ефекту від трудової діяльності персоналу апарату управління. За такого підходу можна визначити, наприклад, ефективність від організаційно-технічних заходів щодо удосконалення управління виробництвом. Вона вимірюється відношенням кількісних і якісних показників виробництва до затрат на зміст управління до і після їх упровадження.

Ефективність правозастосування в контексті національної безпеки визначається основними показниками результативності управлінських рішень, прийнятих у конкретних функціональних сферах діяльності суб'єкта національної безпеки.

Система якості управлінських рішень у сфері національної безпеки містить три основні компоненти: перший – рівень раціональності прийнятого управлінського рішення; другий – ефективність управління процесом реалізації цього рішення; третій – якість зворотного зв'язку щодо результатів упровадженого управлінського рішення.

Ступінь раціональності характеру прийнятого управлінського рішення – це дотримання стандартів методологічної та логічної раціональності при обґрунтуванні цілей і виборі варіантів рішення.

Цей блок складається із таких елементів: а) орієнтування на функції стратегії національної безпеки, яке визначає, що будь-яке рішення із забезпечення національної безпеки повинно орієнтуватися на виконання функцій суб'єкта правозастосування, які передбачені його установчими документами; б) комплексності рішення, яка означає необхідність аналізу всіх чинників проблем, закономірностей розвитку внутрішнього та зовнішнього середовища, що впливає на діяльність щодо забезпечення національної безпеки; в) несуперечливості рішення, яка означає його узгодженість з іншими прийнятими раніше рішеннями (непослідовність, суперечливість рішення знижують його якість та впливають на ефективність функціонування структури системи національної безпеки загалом); г) реальності рішення, яке означає, що рішення повинно орієнтуватися на досягнення конкретної цілі, відповідати механізму та методам управління; д) раціональності організації прийнятого рішення, яка передбачає оптимальне поєднання логічного мислення, досвіду, інтуїції та творчості в організації прийнятого рішення, математичних методів та обчислювальної техніки з урахуванням категорії управлінського рішення; є) оптимальності рішення з позиції його потенційної ефективності, яка визначає, що основою рішення повинен бути вибір оптимального варіанта з точки зору потенційної ефективності, з урахуванням наявних правових, організаційних, економічних та тимчасових обмежень. У цьому аспекті ефективність підкреслює обов'язковість співвідношення очікуваного та досягнутого ефекту з витратами на прийняття рішення, що зумовлює основну передумову ефективного виконання завдань суб'єктом правозастосування у сфері національної безпеки.

Якість управління процесом правореалізації у сфері національної безпеки визначається як цілеспрямована діяльність суб'єкта правозастосування та їх посадових осіб з визначення ефективних методик досягнення оптимального співвідношення позитивних управлінських показників та ефективності при виконанні завдань щодо забезпечення дотримання режиму законності та правопорядку в сфері національної безпеки: 1) своєчасності рішення (оперативність), яка означає, що

з моменту виникнення ситуації небезпеки та загрози до початку реалізації рішення не повинно відбутися незворотних явищ, процесів і подій, які зумовлять неактуальність рішення. Своєчасність визначається швидкістю підготовки, розробки, передачі та організації виконання рішень, а також ступенем готовності системи до прийняття рішення; 2) наявності механізму реалізації, який визначає, що рішення повинно передбачати певні процедури його реалізації, які включають організацію, стимулювання, мотивацію та контроль при реалізації рішення; 3) прийняття рішення за рівнем повноважень або конкретності (точність, лаконічність, ясність формулювання), яке означає, що рішення повинно відповідати вимогам простоти форми, ясності, чіткості за змістом; 4) регламентованості виконання рішення, яке визначає ступінь або рівень адміністративного впливу на підлеглих з метою виконання ними завдань та вимог.

У цьому аспекті пропонуємо виділити три основні ступені впливу: контурний вплив, який є найбільш ефективним в умовах, коли підлеглий персонал кваліфіковано ознайомлений із проблемою, старанно виконує поставлені завдання та має досвід вирішення подібних проблем і завдань; структурований адміністративний вплив, який має кадровий аспект субординаційних відносин між начальником і підлеглими, та алгоритмічний вплив, який є актуальним у випадках зниження ефективності виконання завдань і вимог, формальності відносин у колективі та несконцентрованої або колективної відповідальності за негативні наслідки прийнятого рішення (помилки при нарахуванні податкових платежів, не перевірка контрагентів); 5) директивності рішення або повноважності – управлінське рішення повинно прийматися та ухвалюватися винятково тим підрозділом або посадовою особою органу виконавчої влади, яка має на це формальне передбачене чинним законом право.

Якість зворотного зв'язку прийнятого управлінського рішення – це забезпечення зворотного зв'язку, можливості адекватної оцінки та коректування рішень. Цей блок складається з таких елементів: 1) гнучкості рішення – можливості оперативно змінювати мету досягнення рішення при зміні внутрішніх і зовнішніх умов виконання завдань підрозділами органів виконавчої влади забезпечення національної безпеки. У цьому аспекті рішення повинно містити опис станів об'єкта управління та зовнішнього середовища, за яких виконання рішення припиняється та ініціюється прийняття нового рішення; 2) ступеня стійкості рішення, що передбачає стійкість за своєю ефективністю до можливих помилок у визначенні початкових даних і умов обстановки загрози або небезпеки; наявність можливості оцінки та контролю рішення передбачає можливість повної оцінки та контролю виконання прийнятого рішення.

Необхідно зауважити, що підвищення якості управлінських рішень щодо правозастосування в системі національної безпеки дасть змогу суттєво знизити рівень витрат особового складу окремих органів виконавчої влади та економічних втрат при оцінці різного роду ризиків. Етапи вдосконалення якості управлінських рішень у сфері національної безпеки мають ступінчасту структуру:

- перший етап – упровадження системи оцінювання якості, визначення параметрів цього показника;
- другий етап – закріплення отриманих результатів у відповідних нормативних актах;
- третій етап – оцінка змін рішень, які приймаються за кількісними та якісними показниками;
- четвертий етап – доопрацювання недоліків у початковому варіанті наказу;
- п'ятий етап – упровадження системи оцінки якості управлінських рішень у системі національної безпеки.

Удосконалення завдань із правозастосування в системі національної безпеки як елементу адміністративного права – це процес аналізу та оцінки наявних цілей і завдань у сфері національної безпеки, переосмислення та переорієнтації таких завдань в умовах постійно змінного середовища.

Аналіз положень Конституції та законів України в галузі правоохоронної та антитерористичної діяльності і національної безпеки дає змогу окреслити такі шляхи удосконалення правозастосовної діяльності у сфері національної безпеки: 1) розроблення принципово нових концепцій, доктрин, інших нормативно-правових актів, наукових пропозицій, вироблення дієвих рекомендацій із прийняття державних рішень управлінського характеру в сфері національної безпеки та їх ефективної правореалізації; 2) створення та вдосконалення модернізованої бази для застосування запропонованих підходів до забезпечення правозастосування, вдосконалення організаційної структури забезпечення національної безпеки в кадровій, фінансовій, соціальній, інформаційній

сферах; 3) організація підготовки наявних ресурсів і засобів із забезпечення національної безпеки, застосування згідно з призначенням, безпосереднього керівництва щодо правозастосування у сфері національної безпеки; 4) локалізація та врегулювання кризових ситуацій і небезпек у суспільстві, що може стати джерелом небезпек і загроз системі національної безпеки загалом; 5) здійснення планових та оперативних заходів із забезпечення національної безпеки, у тому числі разом з міжнародними правоохоронними структурами; 6) комплексний моніторинг факторів, які призводять до негативного впливу на загальний стан системи національної безпеки, зокрема діяльність із прогнозування, виявлення та оцінки загроз, виявлення основних джерел небезпек та наслідків проявів; 7) комплексний моніторинг усіх позитивних факторів і рішень із забезпечення національної безпеки, виявлення та оцінка додаткових ресурсів; 8) діяльність з координування сил і засобів забезпечення діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки, оцінка якості діяльності уповноважених суб'єктів із забезпечення національної безпеки на всіх рівнях.

Висновки. Система вдосконалення зазначених завдань дасть змогу підвищити ефективність комплексної діяльності із забезпечення національної безпеки як цілісної структури та досягнення цілей профілактики адміністративних правопорушень як направлення в діяльності органів виконавчої влади в державі.

Така система, на нашу думку, може мати назву «бенчмаркінг правозастосування» у сфері національної безпеки. «Бенчмаркінг правозастосування» – це застосування засобів і прийомів аналітичного планування з метою досягнення оптимізації окремих процесів у сфері національної безпеки, шляхом забезпечення нормативної якості.

На нашу думку, існують декілька категорійних підходів до процесу бенчмаркінгу правозастосування в системі національної безпеки:

1) визначення, які використовуються в класичному маркетингу, відповідно бенчмаркінг розглядають як безупинний процес визначення рівня певної продукції та послуг, методів порівняно з результатами головних конкурентів або компаній, які посідають лідируючі позиції;

2) визначення цієї категорії на основі якості, відповідно бенчмаркінг – це стандартний процес, що використовується для аналізу стану задоволення вимог часу щодо забезпечення правозастосування у сфері національної безпеки;

3) визначення філологічне, відповідно бенчмаркінг – це стандарт, стосовно якого можна проводити будь-яке порівняння, контрольна точка, орієнтир;

4) загальне визначення, відповідно бенчмаркінг правозастосування у сфері національної безпеки – це основа для визначення раціональних цілей діяльності у сфері національної безпеки, окреслення шляхів оптимізації наявної структури забезпечення національної безпеки на основі порівняння з тенденціями змін у чинному законодавстві.

У діяльності органів виконавчої влади України із забезпечення національної безпеки виділяємо основні спільні риси: 1) ідентифікацію успішного впровадження проєктів забезпечення національної безпеки; 2) визначення проблем організації процесів забезпечення національної безпеки; 3) визначення ефективності процесів забезпечення національної безпеки в напрямках діяльності органів виконавчої влади України; 4) стимулювання позитивного досвіду забезпечення національної безпеки в діяльності всіх органів виконавчої влади.

Список використаних джерел

1. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. Т. 1: Загальна частина / ред. кол.: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. Київ: Юридична думка, 2004. 584 с.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник / пер. з рос. Харків: Консум, 2006. 656 с.
3. Петков С. В. Нормативно-правове забезпечення публічних відносин під час побудови громадянського суспільства в Україні: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2011. 104 с.
4. Солов'євич І. В. Державна влада в Україні і місце в ній правоохоронної діяльності: конституційно-правові аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Харків, 1997. 22 с.
5. Соболев С. Ю., Горлов Є. В. Органи державної влади як суб'єкт запобігання правопорушенням у сфері господарських відносин. *Напрями удосконалення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності: збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, 26–27 листопада 2010 року*. Київ: Алерта, 2010. С. 394–397.

6. Поняття правового регулювання і його відмінність від правового впливу. Сфера, основні напрямки і межі правового регулювання. Види, способи і типи прав. URL: <http://www.refine.org.ua/pageicl-2254-1.html> (дата звернення: 08.01.2025).
7. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права людини і громадянина в Україні: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 336 с.
8. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2000. 520 с.

References

1. Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs: pidruchnyk: u 2 t. T. 1: Zahalna chastyna / red. kol.: V. B. Averianov (holova) ta in. Kyiv: Yurydychna dumka, 2004. 584 s.
2. Skakun O. F. Teoriia derzhavy i prava: pidruchnyk / per. z ros. Kharkiv: Konsum, 2006. 656 s.
3. Pietkov S. V. Normatyvno-pravove zabezpechennia publichnykh vidnosyn pid chas pobudovy hromadianskoho suspilstva v Ukraini: monohrafiia. Zaporizhzhia: KPU, 2011. 104 s.
4. Solovievych I. V. Derzhavna vlada v Ukraini i mistse v nii pravookhoronnoi diialnosti: konstytutsiino-pravovi aspekty: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.02. Kharkiv, 1997. 22 s.
5. Sobol Ye. Yu., Horlov Ye. V. Orhany derzhavnoi vlady yak subiekt zapobihannia pravoporushenniam u sferi hospodarskykh vidnosyn. *Napriamy udoskonalennia protydii pravoporushenniam u sferi hospodarskoi diialnosti: zbirnyk naukovykh prats za materialamy Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii, 26–27 lystopada 2010 roku*. Kyiv: Alerta, 2010. S. 394–397.
6. Poniattia pravovoho rehuliuвання і yoho vidminnost vid pravovoho vplyvu. Sfera, osnovni napriamky i mezhi pravovoho rehuliuвання. Vydy, sposoby i typy prav. URL: <http://www.refine.org.ua/pageicl-2254-1.html> (data zvernennia: 08.01.2025).
7. Kolodii A. M., Oliinyk A. Yu. Prava liudyny i hromadianyna v Ukraini: navch. posib. Kyiv: Yurinkom Inter, 2003. 336 s.
8. Administratyvne pravo Ukrainy: pidruchnyk / Yu. P. Bytiak ta in.; za red. Yu. P. Bytiaka. Kharkiv: Pravo, 2000. 520 s.

Беззубов Д. О. Ефективність правозастосування в системі національної безпеки

Стаття присвячена актуальній проблемі ефективності правозастосування в системі національної безпеки в умовах воєнного стану та повномасштабного вторгнення. Автор розглядає різні аспекти та напрями діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення національної безпеки, підкреслюючи важливість підвищення якості та результативності управлінської діяльності. Особливу увагу приділено аналізу поняття ефективності, її зв'язку з продуктивністю праці та специфіці в контексті управлінської діяльності.

Автор наголошує на необхідності досягнення високої ефективності на основі глибокого засвоєння теорії та врахування практичного досвіду управління. Розглянуто американський підхід до проблеми ефективності управління, який базується на ключовому економічному критерії прибутку, що визначає принципи, форми і методи оптимізації капіталістичної управлінської діяльності. Водночас зазначено концептуальне та методичне різноманіття наявних підходів до проблеми ефективності управління.

У статті визначено критерії ефективності правозастосування в контексті національної безпеки, зокрема, систему якості управлінських рішень, яка включає рівень раціональності прийнятого рішення, ефективність управління процесом його реалізації та якість зворотного зв'язку щодо результатів впровадження. Запропоновано етапи вдосконалення якості управлінських рішень у сфері національної безпеки, які передбачають впровадження системи оцінювання якості, закріплення результатів у нормативних актах, оцінку змін рішень за кількісними та якісними показниками, доопрацювання недоліків та впровадження системи оцінки якості.

Ключові слова: національна безпека, правозастосування, ефективність управління, якість управлінських рішень, органи виконавчої влади, бенчмаркінг правозастосування, система національної безпеки, воєнний стан, оптимізація управлінської діяльності.

Bezzubov D. O. Effectiveness of law enforcement in the national security system

The article is devoted to the current problem of the effectiveness of law enforcement in the national security system under martial law and full-scale invasion. The author considers various aspects and activities of executive authorities in ensuring national security, emphasizing the importance of improving the quality and effectiveness of management activities. Particular attention is paid to the analysis of the concept of efficiency, its relationship with labor productivity, and its specificity in the context of management activities.

The author emphasizes the need to achieve high efficiency based on a deep understanding of theory and consideration of practical management experience. The American approach to the problem of management

efficiency, which is based on the key economic criterion of profit that determines the principles, forms and methods of optimizing capitalist management activities, is considered. At the same time, the conceptual and methodological diversity of existing approaches to the problem of management efficiency is noted.

The article defines the criteria for the effectiveness of law enforcement in the context of national security, in particular, the quality system of management decisions, which includes the level of rationality of the decision made, the effectiveness of managing the process of its implementation, and the quality of feedback on the results of implementation. The stages of improving the quality of management decisions in the field of national security are proposed, which include the introduction of a quality assessment system, consolidation of results in regulations, assessment of changes in decisions by quantitative and qualitative indicators, revision of shortcomings, and implementation of a quality assessment system.

Based on the analysis of the provisions of the Constitution of Ukraine and laws in the field of law enforcement, anti-terrorist activities and national security, ways to improve law enforcement activities in the field of national security are outlined. They include the development of new concepts, doctrines, legal acts, the creation of a modernized base for the application of new approaches, the organization of training resources and means, the localization of crisis situations, the implementation of planned and operational measures, monitoring of influencing factors and coordination of forces and means of ensuring national security.

The author introduces the concept of “benchmarking of law enforcement” as a tool for optimizing processes in the field of national security by ensuring regulatory quality. Categorical approaches and the main common features of benchmarking in the activities of the executive authorities of Ukraine to ensure national security are identified, in particular, the identification of successful project implementation, identification of problems and process efficiency, and stimulation of positive experience.

Key words: national security, law enforcement, management efficiency, quality of management decisions, executive authorities, benchmarking of law enforcement, national security system, martial law, optimization of management activities.

DOI: 10.33663/2524-017X-2025-16-123-130